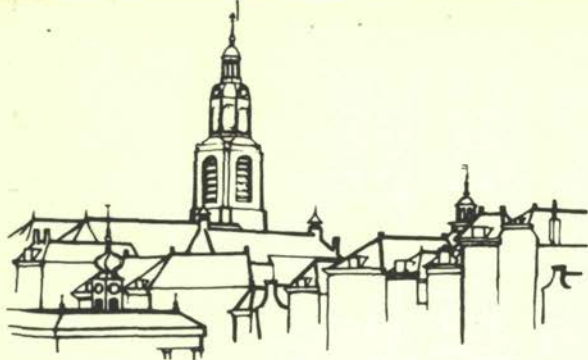

nummer 37
september 1987

TIJD-SCHRIFT

HISTORISCHE VERENIGING VLAARDINGEN

Aan de leden,

Zoals gebruikelijk vindt u in dit najaarsnummer het programma voor het komende seizoen, dat weer erg interessante avonden belooft. Noteert u de data vast in uw agenda!

Verder nog enige andere verenigingsmededelingen, waaronder gegevens over de najaarsexcursie.

Al moest dit nummer wat minder omvangrijk worden dan het vorige, toch ook hier in nog een drietal artikelen. De heer de Goede beschrijft ons zijn herinneringen aan de Westhavenkade, van Smalle Havenstraat tot aan de Dayer, terwijl de heer Van der Schee daarop bij toeval aansluit door iets te vertellen over de bibliotheek in het vroegere Verkooplokaal tegenover de Dayer.

Het derde verhaal, ook van de heer Van der Schee, laat ons iets meevoelen van het verdriet van een vissersweduwe.

Alle drie de artikelen zijn al sinds begin 1984 in "portefeuille" en zo kun je met een mooi woord verbergen dat ze in feite zoekgeraakt waren! Waarvoor nog eens excuus aan de auteurs van het laatst genoemde commissielid!

De tekeningen bij het artikel "Zestig jaar terug", zijn van de hand van de auteur. De foto's komen, zoals steeds, uit de collectie van het Stadsarchief.

De commissie wenst u wederom veel genoegen met dit Tijd-Schrift.

P.M.J.van den Berg-Man in 't Veld

E.C.van der Vlis-Dijkema

M.A.Struijs.

TIJD - SCHRIFT

Nummer 37, september 1987.

1

HISTORISCHE VERENIGING VLAARDINGEN

INHOUD

Voorwoord van de commissie Tijd-Schrift	omslag 2
Van de voorzitter	2
Winterprogramma	3
Najaarsexcursie	7
Renovatie van de Commissie Tijd-Schrift	8
<u>P.de Goede</u>	
Zestig jaar terug.	11
<u>Marinus van der Schee</u>	
Verboden lectuur.	27
<u>Marinus van der Schee</u>	
Wachten.	41
Tot besluit.	48

Van de voorzitter.

VRAAG EN ANTWOORD!

Alweer zo'n acht maanden geleden luidden we de noodklok. Immers, het met zoveel zorg en enthousiasme opgebouwde werk van onze Historische Vereniging Vlaardingen liep gevaar. Teveel taken lagen op de schouders van enkelen. Daarom stuurden we u een brief met een aantal vragen.

De reacties waren bemoedigend. Velen meldden zich aan om te helpen bij Tijd-Schrift en Jaarboek: typisten, correctoren, bezorgers. De meeste van hen zijn in de afgelopen maanden reeds ingeschakeld en in een aantal situaties hebben we zelfs een reservelijstje kunnen maken.

Nu die hulp van alle kanten is aangeboden, betekent dat dat we niet behoeven over te gaan tot het uitbesteden van allerlei werkzaamheden. Daarmee ongetwijfeld samenhangende contributieverhoging blijkt evenmin nodig.

We kregen ook diverse suggesties voor excursies, artikelen, lezingen. Uiteraard zijn die toegestuurd aan de desbetreffende commissies, die daarmee hun voordeel kunnen doen.

Sommige leden verontschuldigten zich dat ze om welke reden dan ook niets extra's konden doen; zulke reacties alleen zijn al bemoedigend, want ze tonen betrokkenheid. Hartelijk dank voor alle complimenten, kritiek, suggesties en hulp. We kunnen weer voort op de ingeslagen weg. Als Historische Vereniging Vlaardingen hebben we weer toekomst!

K.W.van Netten,
voorzitter.

WINTERPROGRAMMA 1987 - 1988.

Maandag 28 september 1987.

"Het vooroorlogse socialisme in Vlaardingen".

Lezing met dia's door de heer T.de Bruin, voormalig wet-
houder van Vlaardingen.

Zaal: Bethelkerk, Burg.Verkadesingel 26.

Aanvang: 20.00 uur.

Zaterdag 10 oktober 1987.

Najaarsexcursie.

(Zie voor gegevens elders in dit nummer).

24 oktober 1987 tot eind 1987.

Openstelling tentoonstelling over Het Buizengat in het
Visserijmuseum.

(Een aktiviteit van enkele verenigingscommissies in
samenwerking met "Helinium" en Stadsarchief).

Dinsdag 27 oktober 1987.

"Oude meesters en jongedoghters".

Lezing met dia's over het onderwijs in Vlaardingen gedu-
rende de 19e eeuw, door de heer K.W.van Netten.

Zaal: Pniëlkerk, Henriëtte Roland Holststraat 40.

Aanvang: 20.00 uur.

Donderdag 26 november 1987.

"Uit het leven van de heer A.van Roon".

Wetenswaardigheden over de zeilmakerij in Vlaardingen.

Zaal: Maassluissedijk 5.

Aanvang: 20.00 uur.

Zeilmakers aan het werk.

Maandag 25 januari 1988.

Lezing met dia's over de Goudse glazen van de St Janskerk te Gouda, door de heer N.Metselaar uit Gouda.

Zaal: Pniëlkerk, Henriëtte Roland Holststraat 40.

Aanvang: 20.00 uur.

Donderdag 25 februari 1988.

Algemene Ledenvergadering.

Aanvang: 19.30 uur.

Na de vergadering lezing met dia's over:

"Het klooster aan de Waalstraat, een historisch en archeologisch onderzoek", door de heer J.P.ter Brugge, lid van de archeologische werkgemeenschap "Helinium".

Zaal: Bethelkerk, Burg.Verkadensingel 26.

Toegankelijk voor belangstellenden vanaf 20.15 uur.

Woensdag 23 maart 1988.

"Zerken in kerken".

Lezing met dia's over grafzerken, waarbij Vlaardingse grafzerken centraal staan, door de heer Th.van Straalen van de Rijksdienst voor de Monumentenzorg te Zeist.

Zaal: Triangel, Fransenstraat 14.

Aanvang: 20.00 uur.

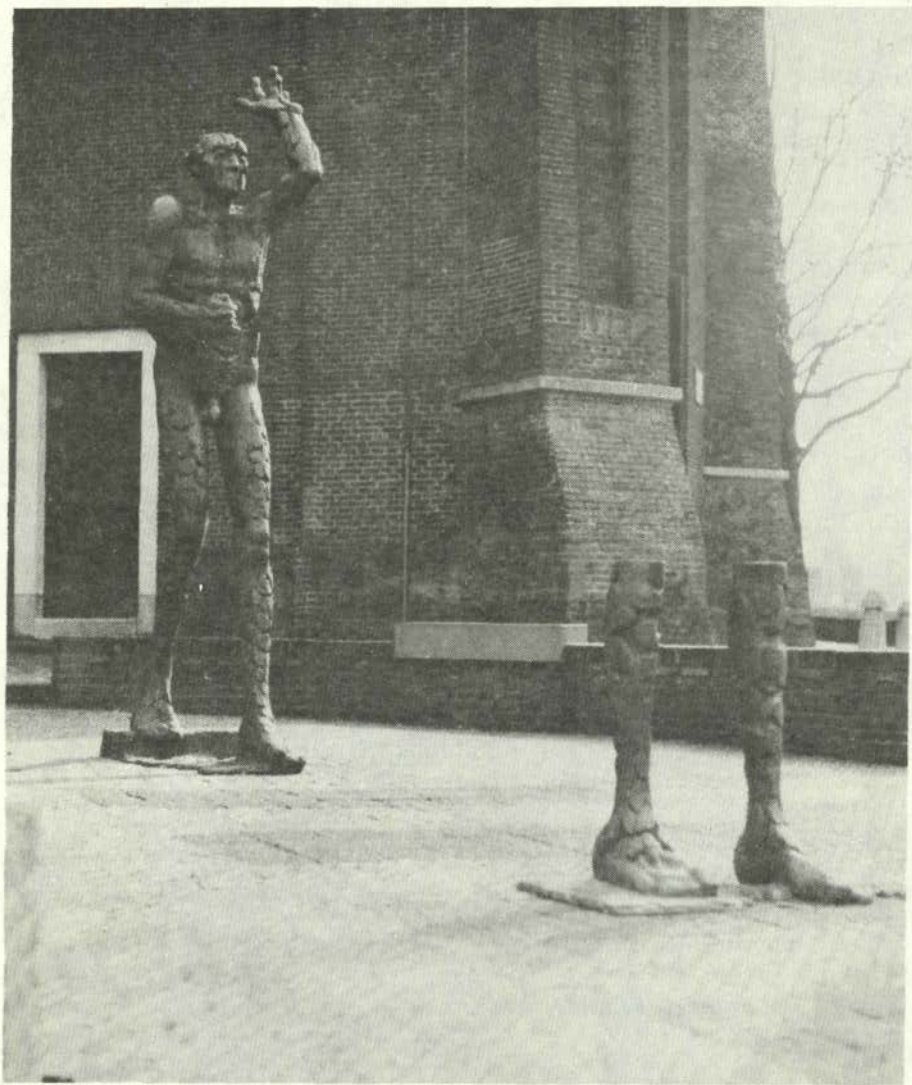
Donderdag 28 april 1988.

"Uit het leven van de heer D.Haddeman".

Wetenswaardigheden van het Vlaardings vissers- en verenigingsleven.

Zaal: Triangel, Fransenstraat 14.

Aanvang 20.00 uur.

Het Geuzenmonument op de Markt is onderwerp van de najaarsexcursie.

NAJAARSEXCURSIE.

Excursie naar het atelier van Leen Droppert.

De najaarsexcursie van de Historische Vereniging Vlaardingen zal plaatsvinden op **zaterdag 10 oktober 1987**. Het ligt in de bedoeling aandacht te besteden aan het Geuzenmonument op de Markt in Vlaardingen. We verzamelen ons daarom **om half tien** 's morgens bij het Geuzenmonument en laten het monument op ons inwerken. Na ongeveer een half uur begeven we ons naar het atelier van de maker van het kunstwerk, de beeldhouwer Leen Droppert. Het atelier van de heer Droppert is gevestigd Surinamesingel 121 (de boerderij bij de Marathonweg). Wie geen vervoer daarheen heeft, kan wel meerijden.

Onder het genot van een kopje koffie kunnen we de vragen die ontstonden tijdens het bezoek aan de Markt, afvuren op de heer Droppert. Deze vragen kunnen bijvoorbeeld gaan over de ontstaansgeschiedenis van een dergelijk monument. Om ongeveer 12 uur hopen we onze excursie te beëindigen.

Vanwege de beperkte ruimte in het atelier wordt u verzocht u vooraf aan te melden bij Frans W.Assenberg, Riouwlaan 63, Vlaardingen, tel.010-434 28 96. Als er meer belangstelling is dan ruimte, zal er een tweede excursie worden georganiseerd.

Deelname is gratis.

De excursiecommissie.

Renovatie van de commissie Tijd-Schrift.

Tijdens de ledenvergadering van 26 februari werd het al duidelijk: er ging iets gebeuren in de commissie Tijd-Schrift. Niet alleen de dames Van der Vlis en Van den Berg hadden aangekondigd die commissie te willen verlaten, ook de grote man achter Tijd-Schrift had medegedeeld er mee te gaan ophouden. Matthijs Struijs ging stoppen met a) het verzamelen van artikelen voor het verenigingsorgaan dat Tijd-Schrift is, b) het corrigeren van de ingeleverde artikelen, c) het beoordelen van de stukken op de historische juistheid, d) het bij elkaar scharrelen van de foto's en dergelijke, e) het verzamelen van de verenigingsgegevens t.b.v. de ledenvergadering, f) het uittypen van de tekst, g) het monteren en persklaar maken van die tekst, h) het onderhouden van de kontakten met fotograaf en drukker, i) het verzorgen van de produktie van het blad, j) het informeren van het bezorgteam, k) het zich zorgen maken over het nieuwe Tijd-Schrift, l) enzovoort, enzovoort.

En dan, dan komt er een eind aan. Dan moet er worden uitgekeken naar een nieuwe bezetting van de commissie. Gelukkig is er een aantal mensen bij elkaar getrommeld die zich zullen gaan bezighouden met de realisering van Tijd-Schrift in de toekomst. Een nieuw tijdperk breekt aan voor het blad. De Historische Vereniging Vlaardingen schrijft geschiedenis. Wat wil je nog meer!

De oude commissie wordt hartelijk bedankt. In het bijzonder Matthijs Struijs. Sterkte in je natijdschriftse periode.

De nieuwe commissie wordt veel succes toegewenst. In het eerste nummer van 1988 zal nader uit de doeken worden

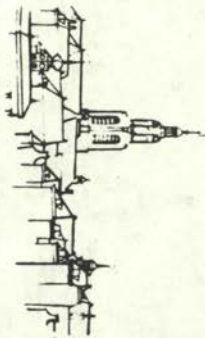
gedaan hoe de gerenoveerde commissie er uitziet.
Rest nog de mededeling dat het redaktie- en kontaktadres
voor Tijd-Schrift thans is:

Frans W. Assenberg, Riouwlaan 63, 3131 NK VLAARDINGEN,
tel. 010 - 434 28 96.
Gaarne uw kopij inleveren op dit adres.

Commissie Tijd-Schrift.

Het begin van de Westhavenkade in 1935. (Tot aan de sloop van het Verkooplokaal in 1936 werd ook dit stuk "Westhavenplááts" genoemd).

ZESTIG JAAR TERUG.

Door P.de Goede.

Het is of je jongenskoninkrijk wordt verlegd als je, net van school en elf jaar oud, bij je eerste baas als leerling je entree doet. Geen dagelijkse ontmoeting met je schoolvriendjes, waar je mee vocht en knikkerde. Geen strooptochten meer met buurjongens op de stoomfietsen en loggers, waar altijd wel iets van je gading te vinden was. De onzichtbare hand van gewoonte en traditie heeft een punt gezet achter het stukje tijd waarin je als jongen dacht dat alles kon en alles mocht. Een tijd van ongebonden vrijheid. Waar elke dag een nieuw avontuur in petto had. De straat, waar buiten de school je jongensleven zich afspeelde. Onkundig van de zorgen en lasten van vader en moeder om je te eten te geven en je magere boddy tegen weer en wind te beschermen, met zeer schaarse nieuwe kleding, in de meeste gevallen een afdragertje of tweedehands. Heel gewoon bij het werkende volk, zo'n zestig jaar geleden. Moeilijk te geloven voor de jeugdigen van vandaag. Vandaag is "kan niet" de wereld uit. Alles schijnt te kunnen. En alles mag.

Het is een hele sprong in de tijd, zestig jaar. Toen op een dag in februari het jongensrijk werd verlegd. Van de volkse Oosterstraat naar het stukje middenstand dat gehuisvest was tussen de Smalle Havenstraat en de Dayer. Het massieve bolwerk staat er nog als in de lang vervlogen jaren. Hier en daar is wat gemoderniseerd, maar de contouren zijn nog dezelfde. Als ik er langs wandel herleeft het jongensrijk in mijn gedachten. Zie ik de mensen

met wie ik in aanraking kwam. Zonder uitzondering nijvere bijen. Mijn eerste leerschool voor het grote leven en het vak waar van ik dacht gelukkig in te kunnen zijn. Ik wilde schilder worden. Onkundig nog dat donkere kanten als geen werk, ontslag per hele of zelfs halve dag, mede op de agenda stonden. En mager betaald. Wie pech had kon van oktober tot maart bij moeder houthakken en de vloer aanvegen. Mogelijk dacht mijn vader mij een plaats te bezorgen bij zijn barbier. Dan krijg je veel fooi, was zijn verleiding. Maar het zat nu éénmaal in mijn jongenskop: schilder en niet anders. Ook de tweede keus van mijn vader, "onze slager vraagt een jongen, dat geeft vast wel een extraatje aan vlees", liep erop stuk. Via de aanloop tussen schooltijd bij een melkboer, stond ik op die februarimorgen om zeven uur voor de deur van baas Vermeer. Acht jaar mocht ik deze verfheer dienen. Een verhaal op zich, waar zij die in het vak werkzaam zijn mogelijk wat plezier aan zouden kunnen beleven. Dat laten wij rusten. Wij willen met u een loopje maken langs de huizen tussen de Smalle Havenstraat en de Dayer. U door de ramen laten kijken, waarachter het nijvere middenstandsvolk het wel en wee verwerkte.

Laten wij beginnen bij de hoek van de Vleresteeg. Een nauwe straat met wat pakhuizen en kleine volkswoningen. De steeg was de achterbegrenzing van het massieve havenblok. Dat begon op bovengenoemde hoek, waar nu een kantoor is gevestigd en een Chinees restaurant. In die dagen het kantoor van wijnhandel Boer. Juister gezegd "Gebroeders Boer". Als je door de vitrage's probeerde te kijken zag je een dame zitten schrijven die je deed denken aan een vrouwmens op één van de schilderijen van een Italiaanse schilder die een edelvrouwe met al haar pracht en

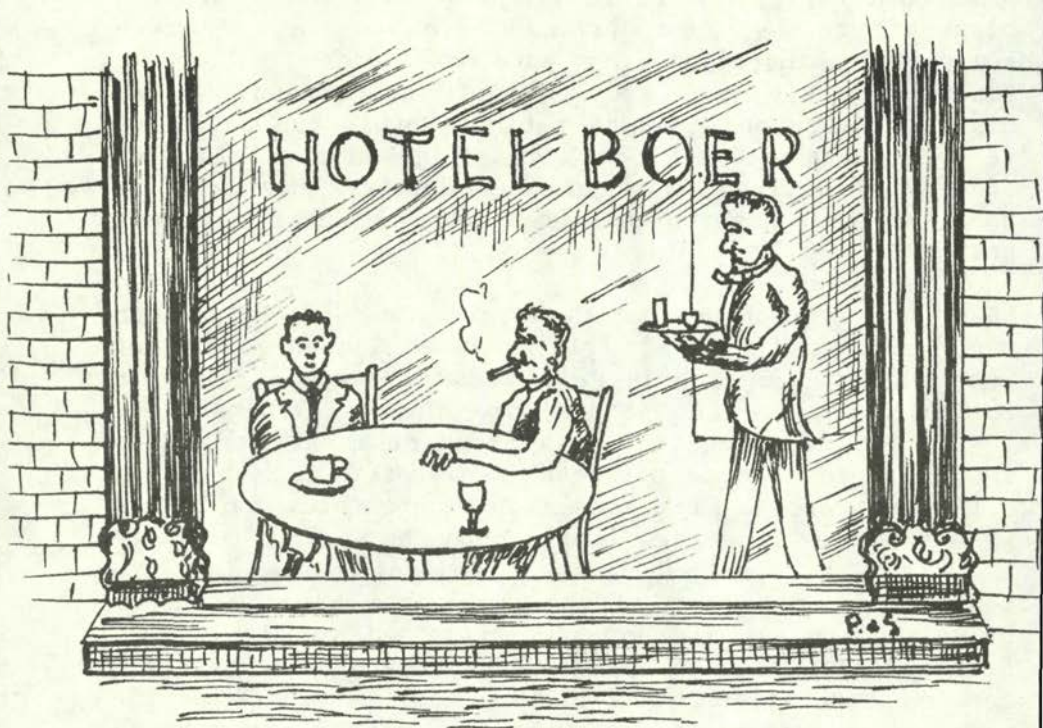

praal had neergezet. De volkswomen zeiden dat ze zich blankette en de lange oorringen die ze droeg deden de zwaar op de hand zijnden hun hoofden schudden.

Vlaardingen was in die dagen niet veel gewend. Er was niet veel voor nodig om je tot het gevolg van de duivel te laten behoren. Maar toch, mogelijk mijn gevoel voor sfeer, die mevrouw paste bij het deftige interieur. Ze heeft er jaren gezeten en is tenslotte met haar broodheer getrouwd.

Naast het kantoor Restaurant-Hotel Boer. Het trefcentrum van de elite uit het stadje, zo nu en dan aangevuld met een middenstander die in de roos had geschoten. Rond elf uur in de morgen kon je de vaste klanten zich naar het restaurant zien begeven. Vaak stond de manke oberkelner in de entree naar ze uit te kijken. Deftig in het zwart. Dat hoorde erbij. Hij kende zijn klanten stuk voor stuk. Wist precies wie er een borrel dronk en wie het bij koffie hield. Daar zaten ze dan om de grote ronde tafel te klassineren over wat er omging in het kleine stadje. Grinnikten om Jan die een slippertje had gemaakt en vertelden elkaar de nieuwste moppen. De wanden met jachttafereelen beschilderd, het plafond was een visitekaartje van een vakman stucadoor en toen al meer dan honderd jaren oud. Zowel plafond als wanden waren met een transparant bruin overdekt. Teken in de tijd waarin aan de ronde tafel pijp en sigaren werden gerookt.

Een enkele maal liet de gerant zich zien als hij even over wipte van het kantoor op de hoek naar zijn restaurant. Een korpulente man waarvan afstraalde "ik ben hier de baas". Op de bovenzaal van het Hotel repeteerde de muziekvereniging "Concordia" en in de kamers vernachtte meestal enkele vertegenwoordigers, die in het haringstadje hun handel te koop aanboden.

Alles bij elkaar kan worden gezegd dat Hotel Boer allure had.

Mede daardoor viel de smalle gevel van het pand ernaast niet op. Voorheen was hierin de boekhandel Pontier gevestigd, maar in die dagen was het een winkel in rookartikelen. Het smalle front ervan stond tussen twee grote broers. Hotel Boer aan de ene- en het riant pand van de gebroeders Katan aan de andere kant. Mannen van Joodse oorsprong, die op de eerste etage een bankbedrijf dreven. Wie de hoge trap van wel meer dan twintig treden beklom om aan het loket zijn geldzaken af te handelen, werd opgenomen in een stilte die op de gang en in de hal heerste. De betegelde onderwanden en de met linnen beplakte bovenmuren straalden in het half duister iets van voorname af.

Over de heren Katan werd met eerbied gesproken door de burgers. Dood en faillissement maakten een einde aan hun glorie. Nu bewoont een grossier in tabakswaren de boven etage. Deze etage werd gedragen door een hoge voorname onderbouw, waarin een zaak in comestibles met twee grote etalage's. Een zaak met een klinkende naam en in zijn assortiment gericht op de beter gesitueerde burgers. Beheerd door een zwartharige slanke man, met als verrassing zo nu en dan zijn blonde struise vrouw achter de toonbank. Hun nog blondere dochter vlinderde van winkel naar winkel via de brede entree.

Op de hoek van het pand was het filiaal van het Rotterdamsch Nieuwsblad gevestigd, dat daarvóór onderdak vond in het afgebroken gebouw van koophandel, recht tegenover de Dayer dicht bij de Haven. Ook de beheerder van deze nieuwsbron, met de op zijn beroep zo toepasselijke naam "Schouw", was een markante man die in die dagen het stadje van nieuws voorzag. Hij had een olijke grote kop, die

door brede schonkige schouders werd gedragen. Mogelijk om het nieuws op tijd bekend te maken: hij had altijd haast. Met grote stappen kon men hem langs de Haven zien snellen. Later werd hij opgevolgd door mijnheer Smit, onder wiens leiding het aantal abonnees groeide, door de prettige manier van schrijven over alles en nog wat dat verband hield met het wel en wee van het haringstadje. Na de verhuizing van het krantendepot was er enkele jaren een sigarenwinkel. Nu is het gehele complex een prachtige doe-het-zelf-zaak, die de naam van de eertijds bekende schilder A. Vermeer nog altijd draagt. De energieke voortzetters van dat bedrijf hebben ook de tussenliggende panden aangekocht en etaleren hun speciale assortimenten.

Tegen het grote pand aangeleund stond er het kleine sigarenwinkelkje van Cees den Boogaart. Een piepklein winkelkje. Het uitstekende erkertje was de etalage. Waarin de combinatie van drank en rookartikelen. Het winkelinterieur had iets intiems. De goedlachse babbler van de winkelier deed de rest. Die lach gebruikte hij vooral in de avonduren als ceremoniemeester op bruiloften en partijen. En niet zonder succes. Hij werd druk gevraagd. Geen bruiloft kon slagen zonder de feestmaker Van den Boogaart. Later voortgezet door zoon Wim, met niet minder succes. Helaas te vroeg gestorven volgens mensenmaatstaf. Het oude beeld werd opnieuw geprojecteerd toen wij zijn weduwe in een groentenwinkel tegenkwamen.

Naast het stulpje de mooi geprofileerde dubbele pui van bakker Jacobs den Boer. Vooral specialiteit in scheepskaak, met als bijprodukten "natte zoenen" en gevulde koeken plus tompoezen. De heer Jacobs deed mij denken aan een wijze oude chinesees mandarijn. Een wat tanig gelaat met diepe voren en een lichtgrijs puntbaardje.

Als jongen van de buren mocht ik in de bakkerij komen. Dan kon je de baas met één van zijn zonen het kaakdeeg zien kneden op hun blote voeten op het uitgerolde deegtaaij op de bakkerijvloer. Als er een haringschip opnieuw moest worden bevoorraad werd in grote zakken het zeemansvoedsel naar het schip gebracht, dat bestond uit dikke, beschuitachtige harde bollen. Vaak met één zak Scheveningse kaken erbij. Die waren platter en alleen van witte bloem gebakken en bestemd voor de schipper en de stuurman. Het begrip "verschil moet er zijn" speelde nog mee in die tijd.

In de bakkerij werkten twee zonen mee, Koos en Bert. Achter de toonbank hielp de wat kreupel lopende dochter van de heer Jacobs. Een vrouw met een enorme inzet. Boven het pand woonde een oudere dochter en er naast mevrouw Geertsema, waarvan wij ons slechts de mooi geprofileerde dochter herinneren, met het dienstmeisje van de bakker, die het gevoel hielp ontwaken dat een man in de dop meer taken wacht in het leven, dan alleen maar spelen met verf en kleuren.

Wij zijn nu bij de enkele vierkante meters aangeland waar wij plusminus acht jaar de opleiding ontvingen voor het grote leven en als schilder. Aart Vermeer, mijn baas, waaraan ik veel te danken heb. Een goedlachse man met zo nu en dan de pijn van een zwakke maag. En het verdriet van een kinderloos huwelijk. Een man ook, die met een praatje met wie dan ook zijn schildersvak trachtte te realiseren in een opdracht. De vader van de man. Een wat zurige man met een platte zwarte pet op en altijd kauwend op een sigaar. Zijn gade, een lange magere vrouw, was pasklaar voor een tekening van Anton Piek. En niet te vergeten juffrouw Annie, een zuster van de baas die in het verf aanmengen minstens zo bekwaam was als haar

broer. Mede door bij haar af te kijken werd ik vertrouwd met het mengen van kleuren, waarvan ik nu nog profiteer. Wij zouden over die acht jaar een boek kunnen schrijven. Dat doen wij niet. Wij gaan de smalle steeg voorbij en bellen aan bij Teun. Handelaar in petroleum. In het groot en in het klein. Afkomstig uit Scheveningen. Een enorme harde werker, zo niet sjouwer. Men kon hem langs de Haven zien draven met een lang beboomde oliekar, waarop een vat. Maar even enthousiast bediende hij een buur aan het olievat. Hij had een schat van een vrouw, die al tot de verbeelding sprak van het leerlingetje van haar buurman. En niet te vergeten de gediensstige Josien. Nóg hoor ik haar heldere lach op klateren tegen de hoge wanden in de smalle steeg. Het waren leuke en gezellige jaren, waar mensen elkaar nog ontmoeten met een praatje als toegift.

Naast de olieman stond het statige maar eenvoudige huis waar wethouder Versteve woonde. Na zijn dood bewoonden zijn twee zusters het huis. In het huis van de olieman hield Arend van der Windt later een restaurant en in de ruimte waar toen de twee ongetrouwde zusters woonden is een modewinkel, waar fraaie bruidskleding de etalage siert.

Naast de wat stijve gevel van de twee zusters had mijn vriend Jaap met zijn Marie hun negotie. Tabak en sigaren en in de Tweede Wereldoorlog ernaast een bibliotheek. Voor zij hun zaak begonnen was er een kruidenierswinkel van de heer Van der Plaat. Een aristokratische kruidenier. Plat petje op, grijs linnen jasje aan. Bril op de neus, waaronder een snor met een pittig baardje. Een voornaam stemgeluid. Hij verhuisde zijn winkel verderop aan de Haven, naast het Waaigat. In die dagen was een eigen zaak beginnen een hinkstap-

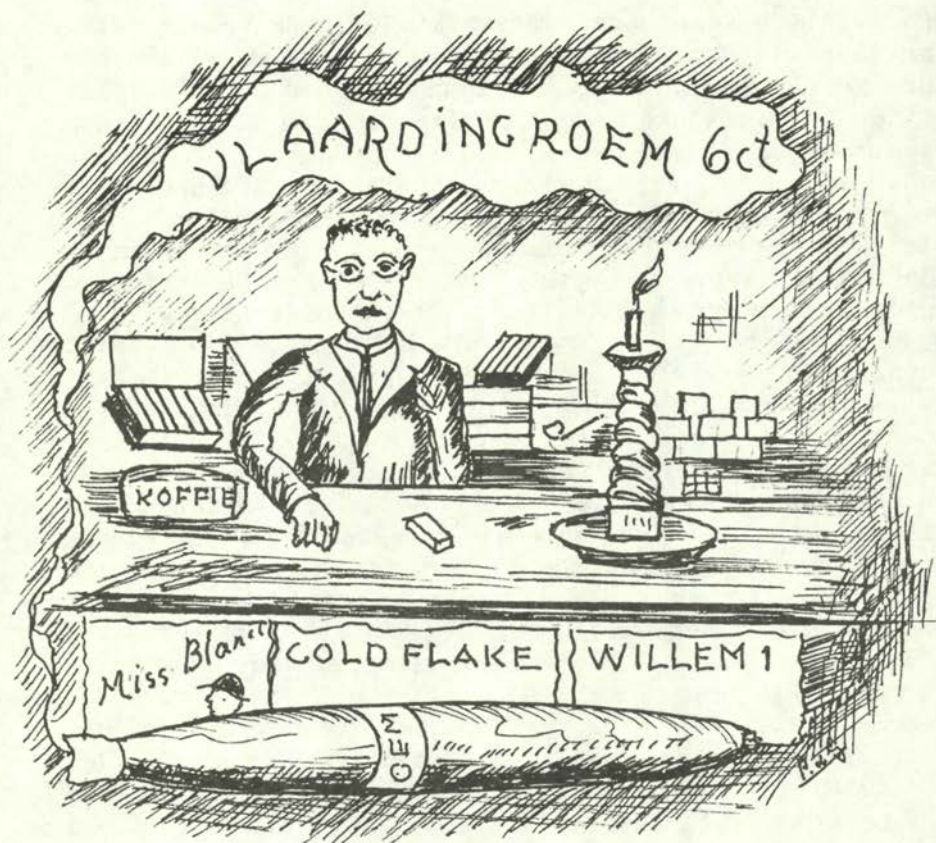

sprong. Als gewone jongen beschikte je over weinig geld. Maar Jaap wist van wanten als het over tabak en aanverwante artikelen ging. Hij had zijn leergeld betaald in de deftige sigarenwinkel van Van IJperen aan de Schiedamseweg. En Jaap had een gezellige babbel. Zijn blonde vrouw een trouwe, hard werkende kameraad. Samen hebben ze het gerooid. Hun zaak werd een trefpunt voor de tabakzuigers uit de vriendenkring van Liefde en Vrede en de Middenstand, waaraan Ligthart naast de zakelijke zorgen een deel van zijn kwaliteiten en krachten heeft gewijd.

In de donkere oorlogsjaren werd in de winkel er naast -eens een blokmakerij- een bibliotheek gesticht, bewijs van het zakelijk inzicht van de Sigarenman. Hun tabakswinkel was na korte tijd gewoon een gezelligheidsplek, waar zaken van allerlei aard werden besproken. Over middenstand en L en V. Over politiek. Jaap zat meer dan twintig jaar in de gemeenteraad. Ze hadden een eigen sigarenmerk, "Vlaardings roem", een zes cents sigaar van superkwaliteit tabak, niet vergelijkbaar met het soort strovulsel dat men vandaag onder vele dekbladen vindt à 70 cent. "Vlaardings roem", kwaliteitssigaar van zegge zes cent. Das war einmal! De beelden blijven. Het veranderende stadsbeeld en de verschraling van het visserijbedrijf dat minder loop langs de Haven gaf, maakte dat de familie Ligthart hun tenten verplaatsten naar het centrum van de stad. Het werd het "Kinderparadijs", ook weldra een begrip voor de kinderwereld.

Wij schreven het al, in de winkels waar zij hun bibliotheek begonnen was daar vóór een blokmakerij. Een onmisbare dienstverlening als onderdeel van het visserijbedrijf. De masten voor loggers en stoomfietsen werden er gemaakt. De topknoppen en kloten werden er gedraaid. De blokmaker was een bekwaam vakman. En een mooie man, fluisterde het vrouwenbestand uit de buurt. Een rossig,

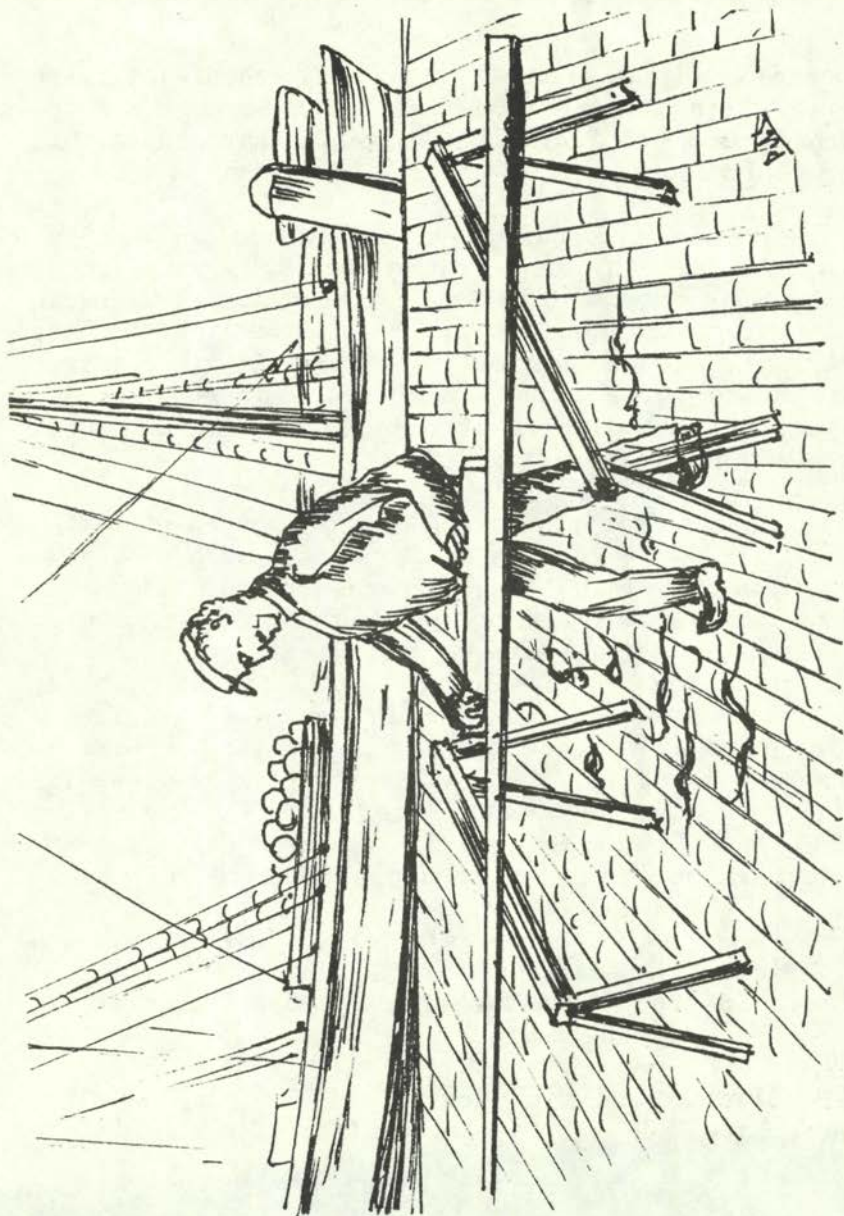
fijn besneden gelaat, met onder de neus een pikant zwart snorretje. Zijn tengere vrouw had hem twee dochters geschonken om in te bijten. Plaatjes van de havenbuurt, uit een ver verleden.

Naast de blokmakerij torende het hoge gebouw van Van Gent en Loos. Wie er een pakje bracht werd geholpen door de aardige lange jongeman Piet van der Meiden. Hij was vele jaren de verpersoonlijking en het naamplaatje van het oude bedrijf, als men hem met kwitanties in alle straten van het stadje tegen kon komen. Van Gent en Loos, de blokmakerij en de sigarenzaak zijn nu versmolten tot de nederzetting van "Groot Vlaardingen".

We zijn er haast. Een sluipsteeg overstappen en wij staan voor de etalage van één van de pioniers van de radiodistributie die toen in de kinderschoenen stond. "Storm Radio" stond met grote letters op de etalageruit. Wat er vóór hen was gevestigd weten we niet meer.

Het sluitstuk van de rij van de Smalle Havenstraat tot aan de Dayer was toen de meubelzaak van Spierdijk. In hun soort baanbreker voor de grote vlucht die de meubelbranche nam, die, naarmate de visserij afkalfde Vlaardingen als plaats van meubelindustrie een naam bezorgde in het gehele land. Vader Spierdijk, een tikje driftige man, runde de zaak met zoon Jan en dochter Corrie. Het heeft niet zo lang geduurd. Het pand werd gekocht door Henk Verboon, die er een zaak in galanteriën vestigde die een begrip werd voor de stad. De tijd heeft ook deze roem opgeslokt. Tot voor kort was er een café-restaurant van moderne allure. Zo gaat dat.

Mogelijk zijn er onder u, lezers, die met mij de circa 200 meter havenkade hebben meegewandeld. Die hun horloge

zo'n zestig jaar hebben teruggezet. Voor hen die jaren later op de wereld kwamen hebben zij het plaatje laten zien van een stukje stad, waarvan de contouren nog dezelfde zijn als in die dagen. Met hier en daar een stukje renovatie.

Waar het vooral om is begonnen is dat achter oude en nieuwe muren mensen wonen. Worstelaars om een bestaan. Elk op zijn eigen manier. Mensen die toen en nu middenstanders werden genoemd. Te vaak onderuit gehaald door hen die zich thuis voelden onder bescherming der kollektiviteit. Zich afzetten tegen de nijvere bijen in onze samenleving. De dienstverleners in optima forma. In hun dienstverlening herkende men naast het materiële belang de mens. Zullen zij in het komende tijdperk overleven? Nu de kolossen in het grootbedrijf hun stempel op de samenleving zetten? We mogen het verleden niet verromantiseren. Er is veel wat in dat verleden een tekort was, verbeterd ten goede. Maar de herinnering er aan kan zijn nut hebben. Daarom wandelden wij langs een stukje verleden, met haar plussen en minnen.

Het Verkooplokaal in 1929, ingericht
als Openbare Bibliotheek.

VERBODEN LECTUUR.

Door Marinus van der Schee.

Toen de jongen uit het donkere en uitgestorven Waaigat op de Westhavenkade kwam keek hij verbaasd naar de bedrijvigheid die daar nog heerste. Niet om die bedrijvigheid maar dat men daar nu, op dit late uur, nog bezig was of de dag nauwelijks begonnen was. Op het kantoor van Kwakkelstein brandde volop het licht terwijl de kuipers van die rederij druk doende waren met het dichtslaan van de haringvaten en het verrollen daarvan naar de achter het kantoor gelegen kuiperij.

Ook bij Van Büüren van Heyst was men nog druk in de weer. Daar werden de vaten onder luid misbaar de Vossenstraat afgerold, want af en toe passeerde er een sleperswagen of een verlate voetganger en dat kon met dat gerol knap gevaarlijk zijn. En voor het Postkantoor lag een stoomfiets waar men bezig was met het lossen van de haringvaten en de dampende netten die vanuit het schip op een wantwagen getrokken werden. Ze verspreiden een broeierige, zilte stank die zich vermengde met de daar aldoor aanwezige geur van haring en pek, waarvan niet alleen de haringpakkerijen en de kantoren, maar ook de daar aanwezige woonhuizen doortrokken waren.

Het was half oktober, de grote najaarsvangsten waren juist begonnen en alles wat met de visserij te maken had moest pootaan spelen om de enorme stroom van haring te verwerken en op te slaan. En tot aan de Kerst, als de teelt beëindigd werd, gold het gebod: "Haring in 't land, dokters en schoolmeesters aan de kant". Het elfde gebod

voor elkeen die met de visserij en dergelijke te maken had.

Buiten het bereik van de lantaarns was het aardedonker, er hing een lichte damp en de straten waren vochtig. Vettig, zoals men toen zei. Goed haringweertje, zeiden de mensen die het weten konden. Stil en een beetje dampig, dat was het helemaal.

Inmiddels was de jongen van zijn verbazing bekomen en hij spoedde zich voort. Naar het doel dat hij zich gesteld had.

"Waar hij op af moest ?" vroeg zijn moeder toen hij zijn schoenen aantrok. "Een boek halen", mompelde hij en zij "Zo laat nog, wees asjeblijft voorzichtig", en toen hij de deur uitging, "Je gaat niet langs de haven hoor". Dat deed hij toen vanzelf juist wel. Als ze niks gezegd had had hij voor hetzelfde geld langs de Zomerstraat en de Dayer kunnen gaan. Hij was ruim dertien en werkte al een jaar en nog hield dat gezanik "je mag dit niet en kijk uit voor dat" maar niet op. Of hij een kind was. En dat terwijl hij al vier gulden per week verdiende en als loopjongen met allerlei slag van mensen in aanraking kwam. Mensen wier beslommingen hem soms fluisterend en soms luidkeels werden toevertrouwd. Voornamelijk als hij hen rekeningen voorhield waarvoor het geld niet aanwezig was. Vaak bij mensen waar je het niet van zeggen zou. Van de Hofsingel en de Binnensingel waar gefluisterd werd, terwijl hij in de omtrek van de Biersloot en de Transvaalse buurt als het even tegenzat van de deur gevloekt werd. Een kwestie van opvoeding en beschaving, ofschoon noch de een noch de ander een cent liet zien. Vertel hem dus maar niks. Wat mensenkennis en ervaring betreft kon hij zijn moeder wel een lesje geven. Diep in gedachten passeerde hij het gebouw dat het doel van zijn tocht was: het oude Verkooplokaal, waar in die dagen de

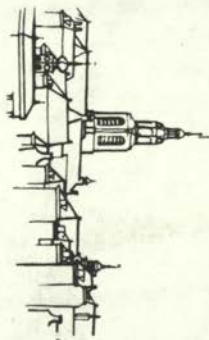
Openbare Leeszaal en Bibliotheek was gevestigd. Een gebouw dat hem koude rillingen bezorgde. Een enorme steenklomp, een kasteel zonder schietgaten dat door de een of andere ontwerper of stedenbouwkundige in een vlaag van waanzin midden op de Westhavenkade was neergezet. Een kasteel zonder ophaalbrug, maar met een hardstenen trap welke veel weg had van een tribune in een amfitheater. En net voorbij dit gebouw hield de bedrijvigheid op. Na het geweld van de bedrijvigheid welke de jongen achter zich gelaten had was de stilte opvallend. Zelfs geen geur van haring, alsof men het gebouw waar deze vis verhandeld werd, niet wilde ontwijden. En vanaf deze gewijde plaats tot aan de Visbank was er geen mens te zien.

Hier en daar brandde een lantaren en ook in de winkels die tot acht uur geopend mochten zijn, brandde het licht. Waardoor de jongen die daar liep en aarzelde het gebouw te betreden, het idee kreeg of er duizend ogen op hem gericht waren. Ogen die vanuit de donkere stegen en van achter de perfect gesloten gordijnen al zijn bewegingen volgden.

Toch moest het. Hij wilde een boek om de lange winteravonden door te komen. Andere mogelijkheden om de tijd te doden waren voor hem niet weggelegd. Tegen de zondag zag hij op als tegen een berg van verschrikking. Op deze dag, die een rustdag genoemd werd, twee maal naar de kerk en, om de dag vol te maken, van twaalf tot half twee naar de zondagsschool. Een systeem om de jeugd geestelijk kapot te maken en dat later één van de oorzaken was van de leegloop van de kerken. Dat waren voor een jongen van zijn leeftijd de enige dingen om zich te vermaken. Een zeer beperkt assortiment, waar hij vaak tegen in opstand kwam. Zijn verzenen tegen de prikkels slaan, noemden zijn ouders dat.

Het interieur van de Openbare Bibliotheek
in het Verkooplokaal.

Doch met al deze overpeinzingen had hij nog geen boek en zelfs geen bladzijde om er zijn leeswoede op bot te vieren en een blik op de Visbankklok overtuigde hem ervan dat haast geboden was. Tien over half acht en dus aarzelde hij niet langer en begon de trap te bestijgen. Angstig om zich heen kijkend alsof hij door kwade lieden achtervolgd werd. Er was echter geen mens te zien en zonder oponthoud bereikte hij de enorme deur welke toegang tot het heiligdom verschafte. Daar achter een donker portaal met twee deuren, waarvan de linkse door het licht dat er achter scheen en door de kieren priemde, zuiver haaks in het donkere portaal stond afgetekend. Deze opende de jongen behoedzaam en wierp een schoorvallige blik in de daar achter gelegen ruimte.

In eerste instantie ontdekte hij een langwerpige toonbank of balie, welke diagonaal in de tegenover hem liggende hoek van het vertrek stond. Daarachter houten rekken met in roodbruin papier gekafte boeken en toen hij de deur wat verder opende ontwaarde hij een juffrouw die met haar rug naar hem toegewend stond. De kust was veilig, hoewel hij wel wat meer leesgrage personen erbij had willen hebben. De volle aandacht zou nu op hem gericht zijn, want toen hij de deur wijder opende en aarzelend binnentrad, ontdekte hij een heer die in z'n eentje bij het raam stond. Gehuld in een fraaie winterjas met astrakan kraag. Een heer die de aarzelende schreden van de jongen tevreden hoofdknikkend begeleidde. In zijn rechterhand torste hij een sigaar die hij rechtstandig omhoog hield. In de linkerhand een bolhoed die hij van voor naar achter bewoog. Net een slingerklok, dacht de jongen, voorzover hij denken kon. Later hoorde hij dat het de maecenas van de bibliotheek was.

Hij volgde het binnentreden van de jongen met zo'n intense aandacht dat deze het als een last op zijn

schouders voelde drukken. Bij de balie aangeland begon hij met neerwaarts gerichte blik het oppervlak van dit voor deze inrichting onmisbare meubel te bestuderen. Intussen had de directrice hem ontdekt en zich tot hem gewend. Een hyperslanke dame, schraal noemden ze dat toen. De dochter van de goudsmid die op de hoek van de Hoogstraat en de Markt zijn winkel dreef. In die dagen toen iedereen nog iedereen kende, wie van wie was, wat de vader deed voor de kost en van wie de moeder een dochter was, was dat niet moeilijk om na te gaan. Ze stond te wachten op wat de jongen zou gaan doen, maar toen deze niet ophield met het bestuderen van het tafelblad vroeg zij, een beetje lacherig, wat hij wenste. Toen pas sloeg de jongen een bedeesde blik naar haar op en fluisterde dat hij een kaart wilde, een kaart om boeken te lezen. Waarop de heer bij het raam begon te knikken en met een stem die een beetje kraakte begon hij te zeggen dat lezen voor de jeugd heel belangrijk was. Het hield hen van de straat en nog meer van die dingen. Men verruimde er de blik mee en leerde andere volken kennen en waarderen.

Hij brauwde opvallend, de R klonk als een langerekte G, het klonk geleerd en deftig. Hij knikte daarbij nadrukkelijk en zijn fonkelende bril zond lichtflitsen uit, die elkaar over de boekenrekken achterna zaten.

De directrice knipoogde een beetje en vroeg de jongen welk soort kaart hij wenste. Een jaarkaart kostte een gulden, maar hij kon nu beter een kwartaalkaart nemen die 30 cent deed. De jongen rekende snel uit dat hij dan met het nieuwe jaar weer zo'n kaart kon nemen, want 's zomers ging hij zwemmen en voetballen en dat spaarde hem op die gulden 40 cent uit. Een week zakgeld! In die tijd, toen het tellen en omkeren van centen een soort van besmettelijke ziekte was, tikte dat lekker aan.

De directrice schreef daarop de gewenste kaart uit en

nadat de jongen haar het verschuldigde bedrag via de balie had overgemaakt, vroeg zij welk soort van boek hij wilde hebben. Reizen, avonturen of sport en meer van die dingen. Het was geen probleem voor de naar kennis dorstende jongeling die onomwonden zei dat zijn belangstelling voornamelijk uitging naar lectuur over het Wilde Westen en de Zuid-Afrikaanse oorlog. Waarop de heer afkeurende blikken naar de jongen begon te werpen en zich luidkeels afvroeg wat de jeugd toch bezielde. Moorden en doodslagen, maar een boek waar ze wat van op konden steken schuwden ze als de pest. Zijn bril fonkelde woest en zond opnieuw verblindende stralen uit, die de ogen van de jongen verblindden. De directrice glimlachte spottend en overhandigde de jongen een boek dat zij inmiddels voor hem had uitgezocht.

"Wil je dit misschien?" vroeg zij. De jongen nam het boek ter hand en bladerde erin, waarbij zijn blik onmiddellijk gevangen werd door een in hertenleer gehulde indiaan, compleet met franje en moccasins. In elk geval gekleed zoals een dergelijk persoon gekleed behoorde te gaan. De rechterhand omvatte een mes en met de linkerhand stak hij een bloedende scalp van een zojuist verslagen bleekgezicht triomfantelijk omhoog. Aan zijn voeten de verslagene en daarbij zijn wenende echtgenote. Dat was het helemaal! Waarop de heer nogmaals het hoofd begon te schudden. "Wil je dat heus?" vroeg hij zichtbaar teleurgesteld.

Een vraag die nu ook het hoofd van de directrice in gang begon te zetten. Ze wierp boze blikken naar de heer, waarop de jongen, daaruit moed puttend de heer toevoegde: "Maar dit gaat toch over andere landen en volken?" De directrice stempelde hierop het boek af en mompelde: "die is goed", waarop de heer zich geërgerd-schokschouderend afwendde en met snelle passen door het lokaal begon

te kuieren. Op dat moment kwam er twee mensen binnen en daarvan maakte de jongen gebruik om "goeie avond" mompelend er tussenuit te knijpen.

Als dit de enige moeilijkheid geweest was die deze jongen bij het lezen van boeken in de weg gestaan had, dan zou dit het vermelden niet waard geweest zijn. Toen echter begonnen ze pas. Die zaterdag toen de vader van die jongen was binnengelopen. De zondag daarop. Toen de vader na de avondmaaltijd en na het stuk uit de bijbel aan zijn zondagavondgebed begon. En de jongen, achter de tafel gezeten met de rug naar het raam aan zijn boek begon dat hij, bedekt door het tafelkleed op zijn knieën verborgen had. De armen kruiselings voor zich op tafel en het hoofd gebogen leek het of hij aandachtig luisterde. Zelfs zijn moeder had niets in de gaten, hoewel zij af en toe een verkennende blik in het rond wierp. Van de vader onderzocht hij weinig tegenwerking. Met stijf gesloten ogen draaide hij z'n repertoire af. Hij bad voor alles wat in zijn gedachten opkwam. Voor de visserij, de land- en zee-macht en allen die zich op zee bevinden, de landbouw en nog wat van die dingen en het Koninklijk Huis. En besloot met het galmende amen. Terwijl dit nog in de lucht zweefde, in elk geval nog in de kamer aanwezig was, bukte de jongen zich of hij zijn boek van de grond tilde. Hij opende het om nog gauw wat te lezen, net bij een illustratie waar het bloed uitlekte, toen zijn vader die nauwelijks de ogen geopend had dit bloederige tafereel ontwaarde en de jongen het boek uit de handen rukte. Hij las geen boeken, alleen de bijbel, de anti-revolutionaire "Rotterdammer" en de blaadjes van de scheurkalender en daarom vroeg hij op een toon die van verontwaardiging overging in woede: "Hoe kom jij aan dit boek?... en wie heeft jou toestemming gegeven het te lezen?".

Toestemming ? De jongen staarde zijn vader met ogen vol van diepe verbazing aan. Moest je daar ook al toestemming voor hebben ? Om een boek te lezen ? Helemaal een bak! Zijn weg, het smalle pad, toch al bijna onbegaanbaar door de geboden en verboden waarmee het geplaveid was, benevens de borden en aanplakbiljetten die hem herinnerden aan het kwaad dat zijn zieltje bij elke stap belaagde. En nu dit weer.

"Nou", zei de vader, "hoor ik nog wat, of wacht je liever tot morgen ? Dan kan je nu meteen naar bed om over een antwoord na te denken".

Toen zei de jongen, een beetje hikkend daar hij niets wist van een verbod om boeken te lezen en de dreiging van naar bed gestuurd worden: "Ik heb niks gevraagd omdat ik niet wist dat het niet mocht".

"Niet mocht", sputterde de vader verontwaardigd, "ben jij dan zo dom dat je niet eens weet dat je geen boeken mag lezen van een openbare bibliotheek ?" Toen antwoordde de jongen: "Waarom niet ? En wat is eigenlijk openbaar ? Is dat erg?".

De oudste broer van de jongen, die popelde om weg te komen, begon zachtjes te grinniken en mompelde verrast "Die is goed!".

En de vader, lerarend zoals men dat van een vader verwachten kan: "Openbaar is niet christelijk, dat weet je toch. Je weet toch wel het verschil tussen een openbare en christelijke school. Of zelfs dat niet ?".

Nee, dat wist de jongen zo in ene niet. Alleen dat ze op de openbare school geen bijbelles hadden en dat er niet gebeden en gedankt werd voor en na de les. Het meest opvallend was wel dat de kinderen van de christelijke school veel gevarieerder en met meer kennis van zaken konden vloeken dan die van de openbare. Omdat hen dagelijks werd voorgehouden dat het niet mocht. Dat ze er

later voor gestraft zouden worden. Maar dat kon hij niet zeggen en daarom zei hij schouderophalend dat hij het niet wist.

"Niet wist!" De ogen van de vader rolden bijna uit diens hoofd. "Je zou toch zeggen. En dat zegt een jongen die tot z'n twáálfde jaar op de school gezeten heeft. (Hij ging met z'n tiende al naar zee). Tot z'n twáálfde, en nog weet ie niks".

Daarna richtte hij het woord tot de moeder van de jongen. "Heb jij dan niks gezien en niet gekeken waar die jongen z'n boeken haalt?". Toen begon de moeder te snuiven van kwaadheid en zonder er een moment over na te denken viel zij uit: "Waar ben je nou eigenlijk mee bezig? Je zit net te bidden of we voor rampen bewaart mogen blijven en nou begin je zelf. En dat nog wel tegen een kind dat zo voorbeeldig naar jou hebt zitten luisteren. Je zoekt spijkers op laag water, weet dat kind veel van openbare of christelijke boeken. Het is toch één pot nat wat er in die boeken geschreven wordt. En als jij denkt dat je het beter kan en ik zoveel tijd heb om dat allemaal na te gaan, mag jij m'n werk overnemen en voor zes kinderen zorgen en ze schoon en heel houden en te eten geven en nog meer van die karweitjes waar je kop van omloopt. Dan ga ik een reisje met de logger mee en zo nu en dan op m'n luie kont liggen als er niks gevangen wordt. Want dat doen jullie hoor", ze stak beschuldigend een vinger naar hem uit, "dat doen jullie en vertel me maar niet dat het niet waar is. En dan hier de peentjes komen opscheppen en mij vertellen wat ik allemaal te doen heb waar ik geen tijd voor heb. En nou is het gelazer afgelopen". Ze sloeg met de vuist op tafel. "Vooruit meisjes, opruimen".

"Kan ik nu weg?" De oudste jongen zat op hete kolen. "Als je om negen uur maar thuis bent", bromde de in z'n wiek geschoten vader. "Negen uur!" loeide de jongen ver-

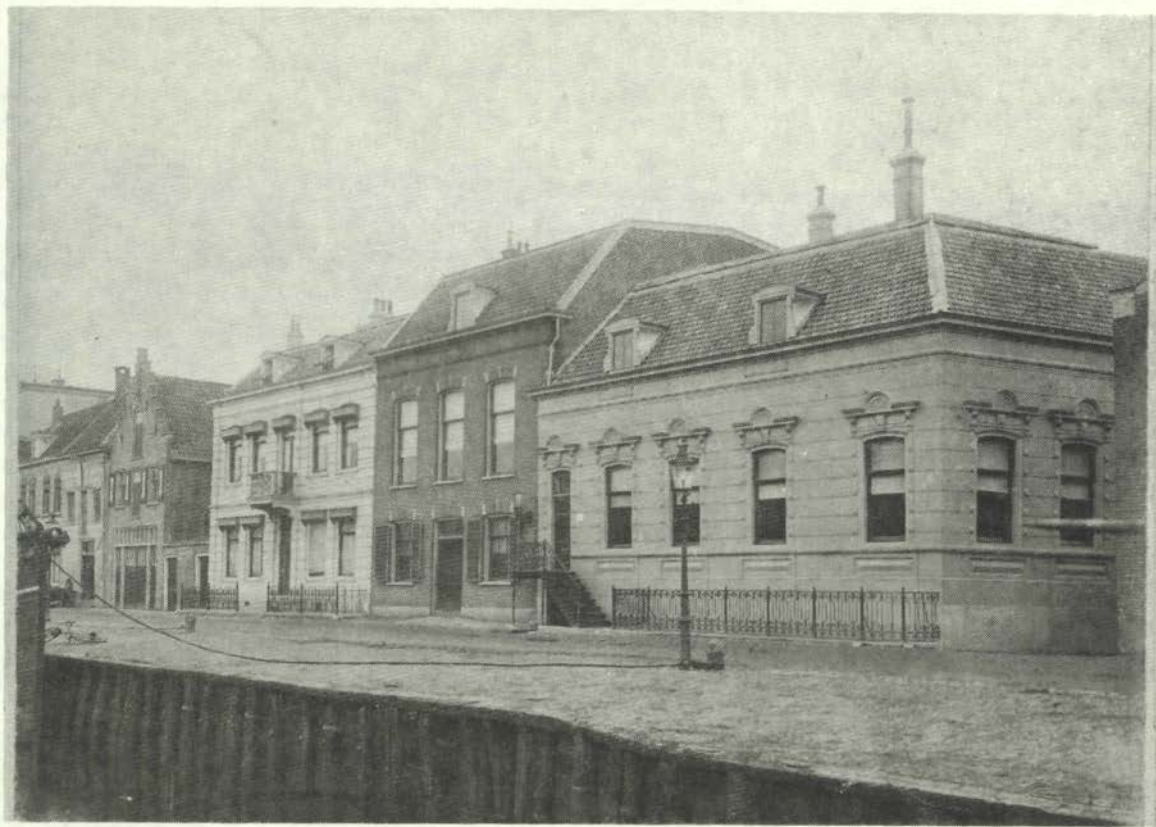
ontwaardigd, "het is nou kwart over acht. Dan heb ik net de tijd om m'n jas aan en uit te trekken". "Half tien", besliste de verbolgen moeder, "en geen minuut later".

De jongen maakte dat hij weg kwam en de meisjes begonnen de tafel af te ruimen. En de vader zei tegen de jongen, die weer in z'n boek verdiept was,: "Dat boek breng je terug en je haalt er maar één bij de christelijke bibliotheek. Heb je dat goed begrepen?" De jongen staarde zijn vader schouderophalend aan. "Ik wist niet eens dat er een christelijke was. Maar toch, dat schiet me nou net te binnen. Die is dacht ik aan de overkant van de haven en dat is mij te ver. Ik moet toch al zo veel lopen voor m'n baas en ik verslijt een kapitaal aan m'n schoenen, zegt moeder altijd".

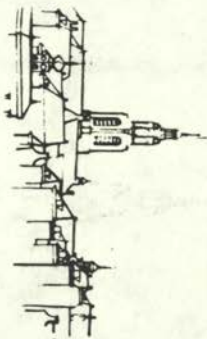
"En toch doe je het maar," besliste vader, "ik wil dat openbare gedoe niet in mijn huis". Waarop de jongen antwoordde dat hij gaarne zijn vader zou willen gehoorzamen maar dat hem het geld ontbrak om zich te laten overschrijven. Dat zou hem weer dertig cent kosten. "Krijg ik die van u?" "Van mij?", hinnikte de vader. Hij had zelf nooit een cent voor boeken uitgegeven en voor die brutale rakker zou hij het zeker niet doen. Hij voer op hoop van zegen en wilde niet bekennen dat de zegen hem tot dusverre mooi in de steek gelaten had. Hij bezat nauwelijks een cent om een pakje tabak te kopen, terwijl zijn zoon elke week veertig cent opstreek en aan allerlei onnutte dingen uitgaf. Hij sméét gewoon met geld. En dan nog maar vragen om dertig cent.

De jongen staarde in zijn boek. Hij las niet, maar overwoog: dinsdag zit je weer op zee en dan neem ik weer een boek bij de openbare. En als je dan weer thuiskomt ben je het glad vergeten.

Het gebeurde allemaal zoals de jongen verwacht had. Hij

De Oosthavenkade, hoek Bleekstraat. In het pand links van de trap was de Christelijke Bibliotheek gevestigd.

las de boeken van de openbare en zijn vader sprak nergens over. Er werd in die dagen veel haring gevangen en als alles naar wens verloopt denkt men niet zo aan de dingen die het leven kunnen vergallen. Daarnaast was hij na veertien dagen van ingespannen arbeid te moe om pap te zeggen. Maar toen het nieuwe jaar was aangebroken nam de jongen ter wille van de lieve vrede een abonnement bij de bibliotheek die christelijk genoemd werd. Daar zocht hij een boek uit, en toevallig wéér één van Karl May, waarin de Voortrekkers plus de goudzoekers en niet te vergeten de Indiaan, elkaar het licht in de ogen niet gunden. En toen de daarop volgende zondagavond wederom het dankgebed was uitgesproken, waarbij uitvoerig aandacht besteed was aan de redelijk geslaagde visserij, hield de jongen zijn boek dusdanig voor zich uit dat het nauwelijks geopende oog van zijn vader er wel op vallen móest. Daarna richtte dit zelfde oog zich vol afgrijzen op de jongen die in spanning wachtte op de ontploffing die ongetwijfeld volgen zou. Hij hoefde niet lang te wachten. Want wit van een nauw bedwongen woede schoot de hand zijns vaders wederom uit, gristte het boek uit de hand van de jongen, bladerde erin en barstte daarna los.

"Wat gort in de ketelnogantoe", vloekte hij, "wat heb ik jou nou gezegd. Nou heb je wéér zo'n boek van die openbare bibliotheek. Weer zo'n boek dat een werktuig is in de hand van de duivel. Ik heb je toch gezegd dat je bij de christelijke moest gaan. Doe je dat om mij uit te dagen of hoe heb ik het nou. Snotaap dat je daar ben". Hij begon schuim op te brengen en stotterde van kwaadheid. Er viel een stilte die om te snijden was en nog benadrukt werd door het luid tikken van de hangklok. Al de ogen werden op de jongen gericht. Die van de moeder boos, daar de jongen haar stellig beloofd had dat hij christelijke boeken zou gaan lezen, die van de zusjes

verbaasd: waar haalde de snotaap het lef vandaan, en die van de jongen geamuseerd, maar de klok in de gaten houdend dat het voor hem niet te laat zou worden. En toen, temidden van een dreigende stilte, terwijl zijn moeder een hand dreigend omhoog hield om de snodaard een draai om de oren te geven, zei de jongen, met een nauwelijks bedwongen lachje: "Maar het is van de christelijke, kijkt u zelf maar".

Hij nam de vader het boek uit diens weerstrevende handen, sloeg het open en liet hem de binnenzijde van de kaft zien, met de gestempelde datum waarop het terug gebracht diende te worden. En daarboven, in drukletters, de naam van de instelling: Christelijke Leeszaal en Bibliotheek. De vader zat een moment met stomheid geslagen, de moeder schudde misprijzend het hoofd, alsof zij het wel geweten had, de zusjes begonnen te giechelen en de oudste jongen zei, nu duidelijk hoorbaar: "Is me dat even een bak!". En de jongen vroeg: "Is het nou goed ?", maar de vader antwoordde niet.

WACHTEN.

Door Marinus van der Schee.

Het regende en er stond een straffe wind. De droppels liepen zigzaggend langs de ramen die trilden onder het aanhoudend gebulder van de wind.

In de achterkamer zaten twee jongens aan de grote vierkante tafel, met de ellebogen op tafel en de vingers in hun oren om het razend geweld van daarbuiten, dat hun stoorde bij het lezen van hun boek, niet te horen.

Hun moeder was naar de kerk met hun zusjes die die morgen niet geweest waren en hun vader zat zoals gewoonlijk op zee. Zij mochten die avond thuisblijven onder het toeziend oog van Grootje. Zij zat op haar gewone plaats bij de kachel, diep weggezakt in de beschermende omarming van de oude, met leer beklede leunstoel.

Ze staarde stil voor zich uit. Met een vage glimlach om haar ingevallen mond. Geen tand meer in haar mond en ook geen kunstgebit omdat daar als vanzelfsprekend geen geld voor te vinden was.

Achter haar wijd open ogen speelde zich een episode uit haar leven af. Eén van die dingen die haar op de been gehouden hadden. Iets van heel lang geleden. De dag dat zij trouwde. De dag die zij zich nog van minuut tot minuut voor ogen kon halen. Geen feest en geen drukte. Zij was een wees en alleen zijn moeder leefde nog. Verder niemand meer. Zij waren hen voorgegaan. Op zee verdronken of al jong weggemaaid door onbekende ziekten. Dat ging toen zo; de Heer gaf en nam en daar moest je maar in berusten.

Na de trouwerij kwamen er wat buren en een stuk of wat vrienden van hem. Een kop koffie, een neutje en een si-gaar. Anders niks. Het gebeurde in het najaar, nadat de vloot binnen was. Die winter bleef hij thuis. Hij werkte bij de kuipers, in de haring en zodoende verdiende hij lekker wat, al waren het lange dagen. Van zes tot acht. Ze zuchtte stil en gelukkig, totaal verblind door het opnieuw beleven van het tijdperk waarin al het geluk van haar leven besloten lag.

Maar de wind trad op als spelbreker; hij sloeg bulderend in de schoorsteen: het blad van de kachel vloog rinkelend omhoog. Grootje schrok ervan, ze keek een beetje verbluft naar de kachel die haar droom verstoord had.

Ook die twee bij de tafel keken geschrokken op. Zij richtten zich op en hun ogen dwaalden naar Grootje die zich moeizaam omhoog werkte uit de stoel die krakend protesteerde. Toen keken ze naar elkaar, ze begrepen elkaar zonder woorden. Eén knipoog was voldoende en het was de oudste die toch nog aarzelend de vraag tot haar richtte: "Stormde het ook zo toen uw man...nou ja...opa op zee gebleven is?".

Want eerlijk gezegd was hun dat nooit verteld, niemand sprak er ooit een woord over en zodoende was het leven van hun grootvaders voor hen een mysterie gebleven.

Hun portretten, ja, die hingen in de voorkamer. Nogal indrukwekkende gevaarten van ongeveer een meter in het vierkant, met donkerbruine lijsten. Moeder d'r vader, de man van Grootje, hing rechts van de schoorsteen, aan de kant van de bedstee. Een rustige man zo te zien, met bakkebaarden en lang haar en een hoog boord met een knots van een stropdas.

Links van de schoorsteen hing vader z'n vader, met een hoge zijde pet, een pandjesjas en witgeschuurde klompen.

Met één voet hield hij zich in evenwicht op de rulle aarde en de andere ruste op het blad van de spade en hij trok daarbij een gezicht of hij doende was zijn eigen graf te delven en bij die bezigheid door de fotograaf verrast was.

Het overtuigende bewijs van hun bestaan was daarmee geleverd, maar niemand sprak ooit een woord over hun leven en ook niet over de manier waarop ze gestorven waren. Over die dingen hing een waas van geheimzinnigheid en dit te meer daar ze hen nooit in levende lijve hadden gezien. Vandaar dus die vraag en ze wachtten in spanning het antwoord af.

Niets wees erop dat Grootje hen gehoord had. Diep weggezonden in het verleden staarde ze voor zich uit. Achter haar wazig-blauwe ogen woelden haar gedachten. Hoe oud was ze toen ? 76 of 78 ? Later konden zij zich dat niet meer herinneren.

Weest stil, want nu glimlachte zij en spon verder aan het ragfijne waas van haar droom. Nu echter pratend en mompelend en moeilijk verstaanbaar door het geweld van de wind.

"Hij was zo goed, altijd zorgde hij voor mij en de kinderen. Net zo goed als jullie vader, maar hij was niet zo kristelijk. Er werd veel gedronken toen, maar hij deed er niet aan mee. Toen we een tijdje getrouwd waren werd hij schipper en kon hij 's winters, als de vloot stil lag, op de schuur, (waar netten en touwwerk opgeslagen en gerepareerd werden) bijwerken. We hadden het toen betrekkelijk goed, we hadden te eten en dat was meer dan heel wat mensen konden zeggen. Ja, die winters waren voor mij de gelukkigste tijd. Dan was hij bij me, maar als hij weg was zat ik in duizend angsten. Altijd maar dat wachten en wachten en soms bleef hij wel tien weken of

langer weg. En als het stormde, veel erger nog dan nu, dacht ik dat ik gek werd van angst. Die scheepjes waren toen nog zo klein en dan waren er altijd wel weer bij waar je nooit meer wat van hoorde. Je wist nooit zeker of ze wel behouden waren tot ze in levende lijven voor je stonden.

Je moet meer op God vertrouwen, zei dominee. Die mensen hebben voor elke gebeurtenis hun woorden klaar. Want toen hij me op een dag kwam vertellen dat mijn man gebleven was, z'n scheepje was met man en muis vergaan, zei hij dat God een vader der wezen is en een trooster der weduwen. Eigenlijk allemaal lariekoek, want ik heb hard moeten pezen om niet van honger om te komen. Ik bleef met vier kinderen achter, drie meiden en een jongen. Van de rederij geen cent, zelfs geen goed woord. Maar daar denk je dan niet aan, de eerste weken zeker niet. Ik was compleet gek, razend van ellende en scheldend op God omdat hij me dat aangedaan had. Nood leert bidden, maar ik heb toen in jaren geen woord tegen God gezegd. Ik had er trouwens ook geen tijd voor, ik moest hard aanpakken om de kinderen in leven te houden. Ik ben vaak opstandig geweest en nu vraag ik me soms af of dat wel door de vingers gezien zal worden. Dat harde werken was eigenlijk mijn redding. Ik werd weer boetster en door de omgang met andere vrouwen, voor het merendeel ook weduwen en wezen, en er waren er toen wat, kon ik praten over wat me overkomen was en ik ontmoette er ook begrip. En medeleven, want gedeelde smart is halve smart.

Als ik 's morgens de deur uitging dan zette ik twee kannetjes in het portaal, één voor twee centen zoete- en één voor een halfje oortjes (tapte)melk. En als ik 's avonds thuiskwam moest ik het eten klaar maken en de bedden opmaken, want die meiden deden geen steek, niks dan ruzie zoeken en elkaar van alles misgunnen. Behalve jullie

moeder dan, die heeft me altijd geholpen en daarom help ik nu haar. Hoe ik die eerste jaren doorgekomen ben kan ik nu nog niet begrijpen".

Hier zweeg ze en schudde verbaasd het hoofd. De keelbanden van haar gehaakte muts voerden een rondedans. De jongens staarden afwachting voor zich uit. Er was een ogenblik van stilte, zelfs de wind hield even de adem in. Het gaslicht suisde, de lange glazen kralen van de kap bewogen bijna onmerkbaar; er ontsnapten wat lichtstraaltjes die langs de mahoniehouten linnenkast hun weg zochten, goudbruine vonkjes die krijgertje spelend razendsnel achter elkaar aanjoegen.

"Maar een mens krijgt kracht naar kruis, dat is wel gebleken. En langzamerhand ging het beter, de een na de ander kwam van school en kon aan 't werk. Maar de kinderen groeiden op zonder toezicht, dat kon nu eenmaal niet anders. En altijd maar die ruzie, ze gunden elkaar het licht in de ogen niet. Ik weet niet hoe dikwijls ik God gesmeekt heb mij tot zich te nemen. En ook of hij niet aan me man vertellen wou wat ik allemaal door moest maken nadat hij van mij heengegaan was. Armoede en honger en altijd maar werken.

Ik heb hem nooit vergeten. En vooral 's nachts, wanneer ik wakker lag, óp van ellende en eigenlijk te moe om te slapen, dan gingen m'n gedachten naar hem uit. En gek is dat, dan sprak ik gewoon met hem. Alsof hij naast me bed zat. Hij luisterde dan zwijgend en lei z'n hand op m'n hoofd. Zo sliep ik dan in".

Ze wierp een blik op de klok. Ze stond op en wierp wat kolen op de kachel en zette de waterketel op.

"Maar het ergste was toch het wachten. Het eindeloze

wachten omdat je niet geloven wíl dat hij verdronken is. Je weet het bijna zeker en toch niet helemaal. Maar op den duur moet je het wel geloven, hoewel ik er nooit in berust heb. God mag het mij vergeven, maar ik heb Hem wel duizend keer verweten wat Hij mij heeft aangedaan. Dat Hij zo wreed en onnadenkend kon wezen. Dan ga je twijfelen aan Zijn heerschappij, aan zijn almacht en goedertierenheid. Maar nu zal het niet lang meer duren. Dan zal ik hem weerzien. Misschien hier boven, daar moet hij zijn, hoewel ik niet zeker weet of ik daar wel komen mag".

Daarna zweeg ze. Ze staarde hoofdschuddend voor zich uit. In haar schoot lagen haar kleine verschrompelde, moege-werkte handen.

Het water in de ketel begon te stomen en plotseling bedrijvig sprong zij op. "Ik ga koffie zetten", kondigde zij aan, "en een boterham klaarmaken. Ze zullen nu zo wel thuiskomen".

Toen ze tweeëntachtig was stierf ze. Op een maandagmorgen. Ze stierf zoals ze geleefd had: terwijl ze schoenen poetste voor het hele gezin. Moeder was buiten bezig met de was. Zo vond ze haar, met een schoen en een borstel in haar handen.

"O moedertje," fluisterde ze tussen haar tranen door, "m'n lieve moedertje, ik hoop dat je hem nu gauw zien zal". Ze droogde haar tranen en fluisterde in haar zakdoek: "O God, laten ze nú elkaar gauw tegenkomen...ze heeft al zo lang gewacht...".

TOT BESLUIT.

Zoals u op pagina 8 hebt kunnen lezen, is dit het laatste nummer van Tijd-Schrift dat voor u werd verzorgd door de oude commissie.

De nu aftredende commissie werd in de ledenvergadering van 28 januari 1980 geïnstalleerd. Als bezuinigingsmaatregel, maar ook om een mogelijkheid te hebben twee nummers per jaar uit te kunnen brengen, werd Tijd-Schrift nr 24 in januari 1981 uitgebracht op een kleiner formaat. Klein maar fijn, want dankzij het boeiende levensverhaal van de heer G.J.Starrenburg en de "zwerftocht" van de heer A.Wijnhorst, werd het nummer één van de meest succesrijke, want beide artikelen werden herdrukt om aan de vraag te kunnen voldoen!

Er volgden meer succesnummers: nr 25 over de Schoolstraat, nr 28 over het onderwijs, nr 29 over de Oostwijk, wat aanleiding werd tot eeuwfeestviering in de Callenburgstraat. Het Broekpoldernummer, het Bevrijdingsnummer met een unieke bezettingstijd-kroniek. De visserijherinneringen van H.van Roon, en, natuurlijk, het superdikke nummer over de timmerwinkel van Van Vliet. We kijken terug op zeven jaar zorg, druk en drukte om zo'n dikke 1.400 pagina's bij de leden te krijgen. Meestal op tijd, soms ook niet, meestal met lof, maar ook met kritiek. Terugkijkend geloven we toch stellig dat de eenvoudige formules van Tijd-Schrift heeft gewerkt en verwachten we dat die ook wel zal blijven werken. Maar hierna zal een nieuwe commissie de zorg en het werk op zich nemen om in januari van het volgende jaar het 38e nummer uit te brengen. Wij wensen hen daarbij veel succes tot in lengte van jaren!

De "oude" commissie Tijd-Schrift.

LEDEN WERVEN LEDEN!

Geeft u dit en voorgaande Tijd-Schriften en ook de fraaie Historische Jaarboeken eens ter lezing aan uw familie, vrienden en kennissen die nog geen lid zijn van de Historische Vereniging Vlaardingen. In de meeste gevallen zal dat tot resultaat hebben dat u onderstaande bon voor hen kunt invullen!!

hierlangs afknippen

Voor de betaling van de contributie wordt een acceptgiro-kaart toegezonden. Als welkomstgeschenk ontvangen nieuwe leden, zolang de voorraad strekt, het laatst verschenen Tijd-Schrift, anders een voorgaand nummer.

hierlangs afknippen

Ondergetekende,

.....

Adres

.....

Postcode en woonplaats

.....

geeft zich hierbij op als lid van de

HISTORISCHE VERENIGING VLAARDINGEN

tegen een contributie van f 28,- per jaar.

Datum:

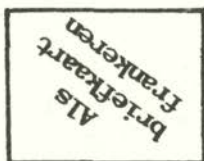
Handtekening:

Nog geen lid van de

HISTORISCHE VERENIGING VLAARDINGEN ?

Maar wel geïnteresseerd in publikaties zoals
dit Tijd-Schrift ?

Invullen en opsturen van onderstaande kaart zorgt ervoor
dat u de verenigingspublikaties, zoals Historisch Jaar-
boek en Tijd-Schrift, als lid krijgt toegezonden!

HISTORISCHE VERENIGING VLAARDINGEN

secretariaat

Lepelaarsingel 374

3136 PK VLAARDINGEN

HISTORISCHE VERENIGING VLAARDINGEN

Sekretariaat:	Lepelaarsingel 374 3136 PK VLAARDINGEN Telefoon: 010 - 474 80 25
Postgiro:	750978 t.n.v. de penningmeester
Rabobank:	12.54.25.465 t.n.v. de penningmeester

Redaktie-adres Tijd-Schrift:

F.W. Assenberg
Riouwlaan 63, 3131 NK VLAARDINGEN
Telefoon: 010 - 434 28 96